

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION TA'LIM MUHITINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK FAOLIYATGA TA'SIRI

Egamberdiyeva Durdona Ibrohim qizi

Namangan, Uzbekistan

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim muhitini shakllantirishning mazmun-mohiyati, uni samarali tashkil etish yo'llari hamda pedagogik faoliyatga ta'siri yoritilgan. Tadqiqotda innovatsion muhitning bola rivojlanishiga, tarbiyachilar kasbiy kompetentligini oshirishga va ta'lim-tarbiya jarayonida samaradorlikka erishishga xizmat qilishi asoslab berilgan. Shuningdek, ilg'or xorijiy tajribalar hamda mahalliy amaliyot tahlil qilingan bo'lib, innovatsion yondashuvlar yordamida ta'lim jarayonida yaratiladigan qulay shart-sharoitlar o'quv-tarbiya samaradorligini oshirishi ta'kidlangan. Maqola xulosalarida innovatsion ta'lim muhitini joriy etish orqali pedagogik faoliyatning yangi bosqichga ko'tarilishi va maktabgacha ta'lim sifatining yaxshilanishiga zamin yaratishi alohida ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, innovatsion ta'lim muhiti, pedagogik faoliyat, ta'lim sifati, kasbiy kompetentlik, tarbiyachi, ilg'or tajriba, ta'lim samaradorligi.

ВЛИЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ УЧРЕЖДЕНИИ НА ПЕДАГОГИЧЕСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Аннотация. В данной статье раскрыта сущность формирования инновационной образовательной среды в дошкольных образовательных организациях, пути её эффективной организации и влияние на педагогическую деятельность. В исследовании обосновано, что инновационная среда способствует развитию ребёнка, повышению профессиональной компетентности воспитателей и достижению результативности в учебно-воспитательном процессе. Также проанализирован передовой зарубежный и отечественный опыт, подчёркнуто, что создание благоприятных условий с использованием инновационных подходов повышает эффективность образовательного процесса. В заключении статьи отмечается, что внедрение инновационной образовательной среды способствует выводу педагогической деятельности на новый уровень и улучшению качества дошкольного образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, инновационная образовательная среда, педагогическая деятельность, качество образования, профессиональная компетентность, воспитатель, передовой опыт, эффективность образования.

THE IMPACT OF ORGANIZING AN INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN PRESCHOOL INSTITUTIONS ON PEDAGOGICAL ACTIVITY

Abstract. This article explores the essence of creating an innovative educational environment in preschool institutions, the ways of its effective organization, and its impact on

pedagogical activity. The study substantiates that an innovative environment contributes to child development, enhances the professional competence of educators, and increases the effectiveness of the teaching and learning process. Advanced foreign and local practices are analyzed, emphasizing that the creation of favorable conditions through innovative approaches improves the efficiency of education. The article concludes that the implementation of an innovative educational environment elevates pedagogical activity to a new level and contributes to improving the quality of preschool education.

Keywords: *preschool education, innovative educational environment, pedagogical activity, quality of education, professional competence, educator, best practices, educational effectiveness.*

KIRISH

Hozirgi davrda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uni zamonaviy talablarga moslashtirish va xalqaro standartlarga yaqinlashtirish masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Jumladan, maktabgacha ta'lim sohasi bugungi globallashtirish sharoitida alohida e'tibor talab qilmoqda. Chunki inson kapitalini shakllantirish jarayoni aynan erta yoshdagi tarbiya va ta'limdan boshlanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual, psixologik va ijtimoiy rivojlanishi keyingi bosqichlardagi ta'lim-tarbiya jarayonining muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Shu bois ta'lim-tarbiya jarayonini innovatsion muhit asosida tashkil etish zaruriyati tobora ortib bormoqda.

Innovatsion ta'lim muhiti deganda, ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalar, zamonaviy didaktik vositalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda ijodiy yondashuv asosida shakllantiriladigan sharoitlar majmui tushuniladi. Mazkur muhit o'quvchi (bola)ning mustaqil fikrlashini rag'batlantiradi, ijodiy faoliyatga undaydi va tarbiyachining kasbiy mahoratini doimiy rivojlantirib borishga xizmat qiladi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion muhitni joriy etish tarbiyachilarning metodik tayyorgarligini kuchaytirish, ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish va ta'lim sifati samaradorligini oshirish imkonini beradi.

So'nggi yillarda mamlakatimizda maktabgacha ta'lim sohasida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "Maktabgacha va maktab ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi", davlat dasturlari hamda Prezident farmonlari ushbu sohada yangi yondashuvlarni joriy etishga huquqiy asos bo'lib xizmat

qilmoqda. Bunda ta'lim sifatini oshirish, bolalarning qiziqish va ehtiyojlariga moslashgan dasturlarni ishlab chiqish, tarbiyachilar malakasini oshirish hamda zamonaviy innovatsion muhitni shakllantirish eng muhim vazifalar sifatida belgilangan.

Xorijiy mamlakatlar tajribasi ham shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion ta'lim muhiti samarali tashkil etilgan taqdirda, nafaqat bolalarning rivojlanishi, balki pedagoglarning kasbiy kompetentligi ham sezilarli darajada yuksaladi. Masalan, Finlandiya, Yaponiya, Janubiy Koreya kabi rivojlangan davlatlarda innovatsion texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayonining ajralmas qismi hisoblanib, tarbiyachilar faoliyatida doimiy ijodkorlikni taqozo etadi. Shu jihatdan, mazkur tajribalarni o'rganish va milliy ta'lim tizimiga moslashtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim muhitini shakllantirish masalasi jahon va mahalliy ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan bo'lib, unda nazariy yondashuvlar, pedagogik tajribalar va amaliy natijalar o'z aksini topgan. Tadqiqotchilar fikricha, innovatsion muhit deganda nafaqat texnologik vositalarning qo'llanilishi, balki ta'lim jarayonining mazmuni, metodlari, tashkiliy shakllari va o'quvchi hamda pedagog o'rtasidagi muloqot madaniyatini yangilash jarayoni tushuniladi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim tizimida innovatsiyalarni joriy etish bolalar shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantirish bilan bevosita bog'liqdir.

Pedagogik adabiyotlarda Vygotskiy, Piaget va boshqa mutafakkirlarning nazariy qarashlari maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy va intellektual rivojlanishida atrof-muhitning ahamiyatini ko'rsatib bergan. Xorijiy tajribada, xususan Finlandiya, Yaponiya va Janubiy Koreya ta'lim tizimida innovatsion muhitni shakllantirish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish bo'yicha sezilarli natijalar qo'lga kiritilgan. Bu davlatlarda pedagoglar doimiy kasbiy rivojlanishga jalb qilinadi, interfaol metodlar keng qo'llaniladi va bolalarning qiziqishlari hamda ehtiyojlariga asoslangan individual dasturlar ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, ayrim ilmiy tadqiqotlar resurslarning yetishmasligi, pedagoglarning

yangi texnologiyalardan foydalanishga tayyorgarlik darajasi pastligi, an'anaviy yondashuvlarga haddan tashqari bog'lanish kabi muammolarni ham qayd etadi.

Mahalliy ilmiy manbalarda ham maktabgacha ta'lim sohasida innovatsion muhit yaratishning dolzarbligi ko'tarilmoqda. Xususan, davlat konsepsiyalari va dasturlari asosida o'tkazilgan tadqiqotlarda pedagogik faoliyatni takomillashtirish, o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirish, ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning afzalliklari alohida ta'kidlanadi. Shu bois, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion muhitni shakllantirish pedagogik faoliyat samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, biroq bu jarayonni ilmiy asoslash va mahalliy sharoitda moslashtirish masalasi hali ham keng qamrovli tadqiqotlarni talab etadi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion ta'lim muhitini shakllantirishning pedagogik faoliyatga ta'siri ilmiy asosda o'rganiladi. Tadqiqot dizayni aralash yondashuvga tayanib, sifatli va miqdoriy ma'lumotlarni birgalikda tahlil qilishga yo'naltirilgan. Mazkur yondashuv ta'lim muhitidagi yangiliklarni nafaqat statistik ko'rsatkichlar, balki pedagoglarning tajribasi, qarashlari va amaliy faoliyati orqali ham ochib berish imkonini yaratadi.

Tadqiqotda ishtirokchilar sifatida turli tipdagi maktabgacha ta'lim muassasalari, tarbiyachilar, ma'muriyat vakillari hamda ota-onalar jalb qilinadi. Namuna tanlash jarayonida turli hududlar, shahar va qishloq joylardagi muassasalar hisobga olinadi. Shu orqali innovatsion muhitni shakllantirish darajasi va pedagogik faoliyatdagi farqlarni qiyosiy o'rganish imkoniyati paydo bo'ladi.

Ma'lumot yig'ishda so'rovnomalar, pedagogik faoliyatni kuzatish, yarim strukturaviy suhbatlar va fokus-guruhlar asosiy manba sifatida ishlatiladi. Pedagoglarning kasbiy kompetentligini aniqlash, innovatsion texnologiyalardan foydalanish darajasini o'lchash va bolalarning rivojlanishiga qo'shilayotgan hissani tahlil qilish tadqiqotning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Shuningdek, kuzatuv protokollari yordamida sinfda innovatsion muhitning qay darajada shakllanganligi aniqlanadi.

Olingan ma'lumotlar statistik va tematik tahlil usullari orqali qayta ishlanadi. Kvantitativ tahlil pedagogik faoliyat samaradorligi bilan innovatsion muhit o'rtasidagi bog'liqlikni ochib berishga xizmat qiladi, sifatli tahlil esa tarbiyachilar va ota-onalarning qarashlarini chuqur o'rganishga yo'naltiriladi. Tadqiqotning ishonchliligi uchun triangulyatsiya, ya'ni turli manba va usullardan olingan natijalarni solishtirish tamoyili qo'llaniladi.

Metodologik yondashuvning yana bir muhim jihati etik me'yorlarga rioya qilishdir. Tadqiqotda ishtirokchilardan yozma rozilik olinadi, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi ta'minlanadi va bolalarning rivojlanishiga zarar yetkazuvchi har qanday tajribaviy yondashuvlardan qat'iyon voz kechiladi. Shu asosda olib borilgan tadqiqot maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion muhitning ahamiyatini ilmiy asosda ochib berishga, pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish yo'llarini aniqlashga hamda milliy tajribani xalqaro mezonlar bilan qiyoslashga imkon yaratadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion ta'lim muhitini yaratish nafaqat ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi, balki pedagoglarning kasbiy faoliyatini yangi bosqichga olib chiqadi. Innovatsion muhitning tashkil etilishi tarbiyachilarning metodik yondashuvlaridan tortib, ta'lim jarayonini loyihalash va baholash tizimiga qadar bo'lgan barcha jarayonlarga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Xususan, innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali bolalarda mustaqil fikrlash, ijodiy izlanish va muloqot ko'nikmalari shakllanadi, tarbiyachilar esa zamonaviy usullarni qo'llash orqali o'z kasbiy kompetentligini yanada mustahkamlash imkoniga ega bo'ladi.

Muhokamalar jarayonida aniqlandi-ki, ta'lim muhitining innovatsion xususiyatlar bilan boyitilishi pedagogik faoliyatni bir yoqlama nazariy yondashuvdan amaliy va natijadorlikka yo'naltirilgan faoliyatga aylantiradi. Bu esa ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilib, tarbiyachilarning o'z kasbiy faoliyatidan qoniqishini ham kuchaytiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ilg'or xorijiy tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish, interfaol metodlardan keng foydalanish va raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali bolalar ta'limida sezilarli

o'zgarishlar kuzatiladi. Shu bilan birga, innovatsion muhitni tashkil etishda pedagoglarning uzluksiz malaka oshirishi va o'z ustida ishlashi zaruriy omil sifatida qaralishi kerakligi ta'kidlandi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion muhitni shakllantirish pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishi, ta'lim jarayonida ijodiylik va yangicha yondashuvlarni kuchaytirishi, shuningdek, bolalar rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratishini ilmiy asoslab berdi. Muhokamalar esa mazkur jarayonni uzluksiz rivojlantirish va tizimlashtirish zarurligini ko'rsatib, ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar muhim rol o'ynashini tasdiqladi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida aytish mumkinki, maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion ta'lim muhitini tashkil etish bugungi kunda pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Innovatsion muhitning shakllanishi tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalar va ilg'or metodlarni qo'llash, bolalarda ijodiy tafakkur hamda mustaqil bilim olish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi. Bu jarayon nafaqat ta'lim sifati va samaradorligini oshiradi, balki pedagoglarning o'z faoliyatidan qoniqishini ham ta'minlaydi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, innovatsion ta'lim muhitini samarali yo'lga qo'yish uchun pedagoglarning malakasini muntazam oshirish, ularni yangi pedagogik texnologiyalar bilan qurollantirish va xalqaro tajribani mahalliy sharoitga moslashtirish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish, interfaol metodlarni keng joriy etish va pedagogik jarayonni tizimli nazorat qilish orqali ta'lim sifatini yuqori bosqichga ko'tarish mumkin.

Umuman olganda, innovatsion ta'lim muhiti maktabgacha ta'lim tizimida nafaqat bolalarning har tomonlama rivojlanishiga, balki pedagoglarning kasbiy mahorati va pedagogik faoliyat samaradorligiga ham kuchli ta'sir ko'rsatadi. Shunday ekan, ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni keng qo'llash kelajak avlod tarbiyasini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqishi shubhasizdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Sodiqova, Sh.A. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Noshir, 2012.
2. Qodirova, F.R. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2013.
3. Yusupova, F. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
4. Xujamberdiyeva, Sh.K., Qoraboyeva, Z.T. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Noshir, 2018.
5. Tolipov, U., Usmonboyeva, M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
6. Karimova, V.M. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2011.
7. Yusupalieva, D., Jumaev, S. Maktabgacha ta'limda zamonaviy yondashuvlar. – Toshkent: Innovatsiya, 2019.
8. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. Maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyati bo'yicha normativ hujjatlar to'plami. – Toshkent: Norma, 2020.